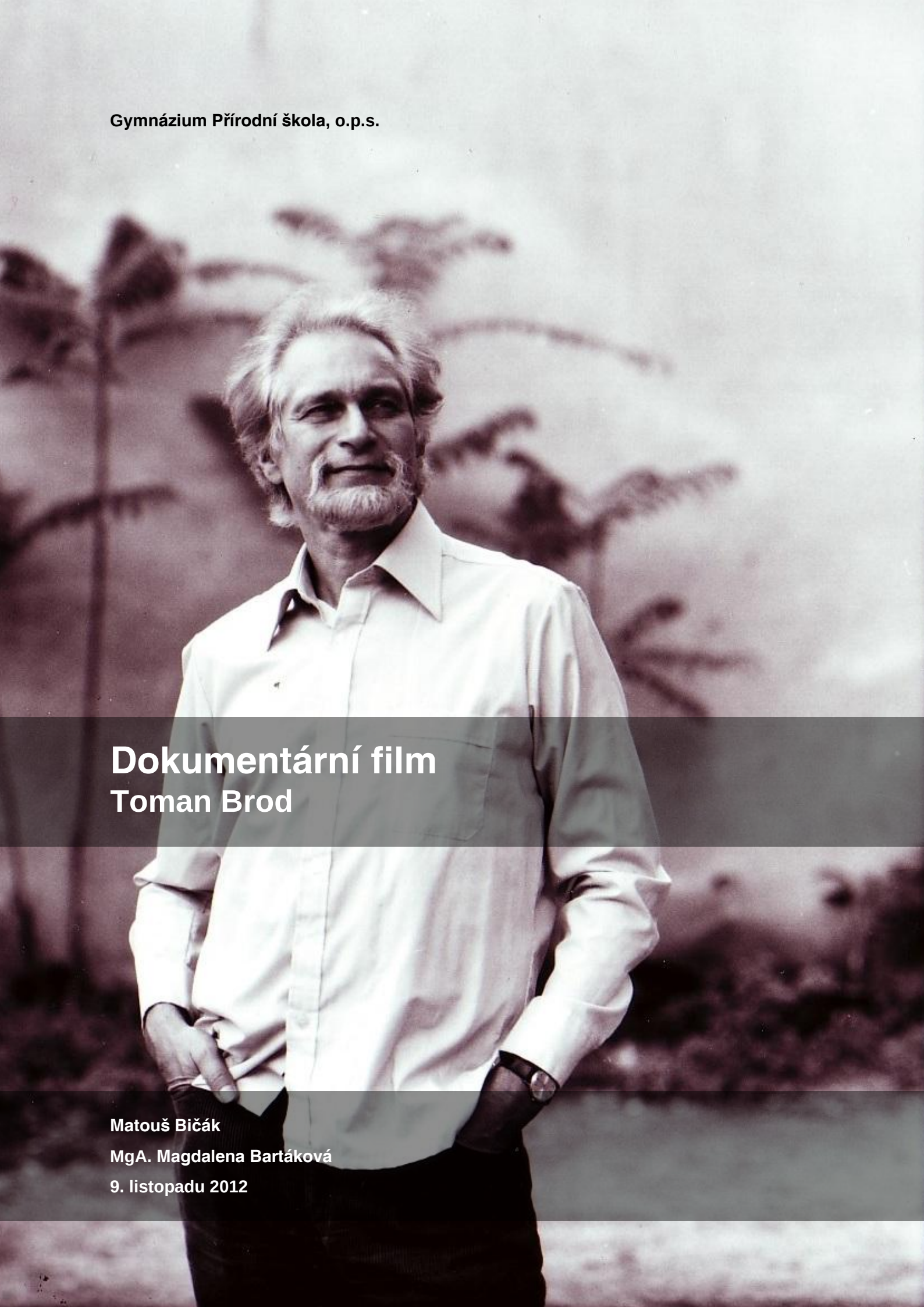

Gymnázium Přírodní škola, o.p.s.

Dokumentární film

Toman Brod

Matouš Bičák

MgA. Magdalena Bartáková

9. listopadu 2012

Obsah

Úvod.....	2
Cíle.....	4
Postup práce	5
Štáb filmu	7
Technické parametry	7
Závěr.....	8
Přílohy	9

Seznam příloh

Příloha 1: Plán tábora Osvětim – Birkenau.....	9
Příloha 2: RIESE – complex of subcamps in the Owl Mountains	10
Příloha 3: Potvrzení pozice tábora Marzbachtal:.....	11
Příloha 4: Natáčení v Praze.....	12
Příloha 5: Možná podoba vstupů studentů.....	13

Natáčení v táboře Birkenau – podmínky v táboře

Fotografie na úvodní straně: soukromý archiv Tomana Broda

Úvod

Ve školním roce 2009/2010 proběhl na gymnáziu Přírodní škola celoroční projekt věnovaný SHOÁ (židovský holocaust). Projekt studenty natolik zaujal, že se za podpory pamětníků, Terezínské iniciativy, Židovského muzea v Praze, Památníku Terezín a dalších dobrodinců snaží již téměř dva roky navázat, rozšířit a oživit poselství kluků z Terezína. Proto byl v prosinci 2010 spuštěn provoz webových stránek www.vedem-terezin.cz. Zde najdete nejen kompletní skeny všech dochovaných časopisů Vedem, Domov a Kamarád, ale i interaktivní mapu Terezína, po kterém vás virtuálně provedou vybrané texty psané tehdejšími teenagery.

¹ Asi nejzajímavější časopis Vedem obsahuje nejen velké množství povídek, básní a úvah, ale i reflexe činnosti samosprávy a života na domově, kulturních akcí a společných zážitků a dobrodružství. Zcela mimořádnou rubrikou byly v časopise „Toulky Terezínem“, které v celé řadě reportáží představují nejrůznější místa v ghettu a okolí očima tehdejších „náciletých“, které zcela originálním způsobem zaznamenávají tehdejší poměry v ghettu a přinášejí nový pohled na tuto tematiku. K dispozici jsou i pracovní listy a prezentace, které lze využít i při výuce. V lednu 2012 jsme ve spolupráci s dalšími partnery umístili pamětní desku na nádraží v Bohušovicích nad Ohří na paměť transportů, které přes toto nádraží vedly. Nešlo jen o připomenutí památky obětí, ale i způsob, jak upozornit na historii tohoto místa. Během dvou let jsme se setkali s mnoha pamětníky a postupně začal vznikat cyklus, který měl navazovat na rubriku Toulky Terezínem, která vycházela v časopisu Vedem (dostupné z www.vedem-terezin.cz/toulky_terezinem.html). Rubrika zachycovala mnoho míst terezínského ghetta prostřednictvím reportáží. U filmového pokračování jsme chtěli zachovat naprostou přirozenost a spontánnost, tak jako tomu bylo u dobových toulek. S pamětníky jsme procházeli místa, kde se odehrávala část jejich života v Terezíně nebo alespoň nějaká příhoda. Díky tomuto postupu jsme byli často svědky jedinečného vyprávění, díky kterému jsme mohli zjistit více podrobností než kdybychom jen zaznamenávali vzpomínky klasickou formou „mluvících hlav“. Postupně jsme natočili pamětníky Tomana Broda, Marii Vidlákovou, Tommyho Karase, Martu Kotovou, Pavla Stránského, Dagmar Lieblovou a Jiřího Bradyho. Nejrozsáhlejší vyprávění Tomana Broda jsme se nakonec rozhodli zpracovat podrobně a vytvořit film, který by mapoval jeho celý příběh.

---

¹ TICHÝ, František Tichý a Matouš BIČÁK. VEDEM 2010: Časopis Vedem. [online]. 2012 [cit. 2012-11-08].

Natáčení v táboře Birkenau – příjezdová rampa

Cíle

- natočit film mapující příběh jednoho z účastníků holocaustu
- dostatečně zachovat podrobnosti příběhu

Postup práce

Na počátku bylo zaznamenáno vyprávění pana Tomana Broda v Terezíně. Forma vyprávění byla přizpůsobena formě dílu Filmových toulek Terezínem. Vyprávění v Terezíně bylo realizováno 26.března 2011, použita byla poloprofesionální kamera SONY FX1, která se běžně používá především pro zpravodajství. Postupně bylo natočeno několik sekvencí na mnoha místech v Terezíně tak, jak se vázaly k příběhu a příhodám pamětníka. Další den byly realizovány dodatečné prostřihy k vyprávění. Důležitou roli hrála mezigenerační výměna mezi pamětníkem a studenty, kteří se účastnili celého natáčení.

Až později vznikl nápad na vytvoření komplexnějšího vyprávění, který by zanechal dění před válkou a další osud pamětníka po transportu z Terezína na Východ. Před každým natáčecím dnem probíhala podrobná příprava bodového scénáře, který obsahoval důležité prvky ve vyprávění a jejich návaznost. Při ní velmi pomohla kniha pamětí Tomana Broda – Ještě že člověk neví, co ho čeká.

V září 2011 bylo v Praze realizováno natáčení příběhu před válkou, doba První republiky, obsazení Československa, Protektorát a transport do Terezína. Schema natáčení je znázorněno na mapě v příloze 4.

V listopadu 2011 proběhlo pokračování natáčení v Osvětimi-Birkenau, kam byl Toman Brod transportován z Terezína. Cesta byla hrazena z prostředků sponzorů a gymnázia Přírodní škola. K transportu bylo použito devítimístné auto, první den jsme pouze přijeli do Osvětimi, kde jsme za výhodných podmínek přečkali noc v salesiánské ubytovně. Druhý den jsme se v brzkých ranních hodinách přesunuli k nedalekému táboru Birkenau. Zde bylo zahájeno natáčení tak, aby obsahově navazovalo na konec vyprávění v Terezíně (tj. transportem na Východ). Pro záznam byly použity tři kamery, poloprofesionální SONY-FX1, CANON HV-40 a Canon EOS 5D Mark II. Postupně jsme procházeli táborem Birkenau, tak jak se v něm během svého příběhu pohyboval pan Toman Brod. Snažili jsme se, aby se vyprávění příhod, které se staly před téměř 70 lety, uskutečnilo na stejných místech jako dříve. Náš pohyb v táboře a jednotlivá místa natáčení jsou zachycena na mapě v příloze 1. Důležité bylo, aby

vyprávění na jednotlivých místech na sebe navazovalo. To korigoval asistent režie. Během natáčení v Birkenau vzniklo přes 11 hodin záznamu, samotná délka vyprávění byla kolem 4 hodin.

V lednu 2012 bylo dotočeno vyprávění Tomana Broda o transportu a dění v pracovním táboře Marzbachtal (pomocný tábor koncentračního tábora Gross-Rosen), odehrálo se v soukromých prostorách pamětníka. Použita byla jen jedna kamera.

V závěrečné fázi započal střih a postprodukce filmu. Během ní bylo nutné některé části filmu rozšířit a doplnit. Bylo rozhodnuto, že je nutné dotočit vyprávění o táboře Marzbachtal přímo na místě tak, aby tato část vyprávění zapadala do celkové koncepce filmu. Natáčení bylo realizováno v říjnu 2012. Nejprve bylo nutné navštívit tábor Gross-Rosen, kde jsme museli zjistit přesné místo dnes již neexistujícího tábora, kam byl pan Toman Brod transportován z Osvětimi. Zde nám velmi pomohli zaměstnanci zdejšího muzea (příloha 3). Pracovní tábor Marzbachtal byl součástí komplexu RIESE a podílel se na budování obrovských podzemních prostor, do kterých měla být přesunuta část výrobních kapacit Třetí říše. Dnes po táboru nic nezbylo. Místo bylo přibližně nalezeno a díky pozdějšímu dohledávání v Gross-Rosenu bylo skutečně prokázáno, že natáčení proběhlo na místě tohoto tábora. Dále jsme natáčeli u bývalé nemocnice, kam se Toman Brod dostal po osvobození a odkud odjížděl do Prahy. Byl také dohledán tábor (továrna), kam byli vězni soustředěni těsně před koncem druhé světové války. Mapa umístění tábora Marzbachtal je příloze 2.

Důležitým prvkem filmu, a zároveň odlišností od ostatních filmů o holocaustu, je přístup mladých lidí k tématu a mezigenerační výměna a předání příběhu. Na to jsme se snažili během natáčení klást důraz. Nicméně natáčení se účastnili spíše introvertní, méně se projevující studenti. Některé části filmu byly příliš dlouhé, navíc bylo nutné zdůraznit největší historické zlomy a dát tak příběh pamětníka do kontextu. Proto bylo v rámci postprodukce rozhodnuto, že je film nutné doplnit o faktografické údaje a osobní přístup studentů. Do některých částí proto vstupují studenti s krátkými poznámkami, které mají faktografický nebo osobní charakter.

Štáb filmu

Režie: Matouš Bičák

Asistent režie: František Tichý

Hlavní kamera: Matouš Bičák

Kamera 2: Filip Mašek

Kamera 3: Jan Hegrлік

Zvuk: Jonatán Vnouček

Střih: Matouš Bičák

Odborný konzultant: Magdalena Bartáková

Hudba: Eliška Cílková

Dále spolupracovali: Richard Sladký, Pavel Šimon, Jasna Simonová, Dan Řehák, Štěpán Řehák, Vojtěch Vykouk

Řidiči: Michal Voves, Marek Matura, Tomáš Bičák

Poděkování organizacím: Přírodní škole, Památníku Terezín, Muzeu Gross-Rosen

Technické parametry

Hlavním technickým kritériem byla dostatečná kvalita záznamu. Ta byla stanovena na nejvyšší široce dostupnou kvalitu FULL HD. Tomuto parametru bylo celé natáčení a technika přizpůsobena. Dalším důležitým parametrem byla dostatečná kvalita zvuku, k tomu byl určen mikrofon studiové profesionální kvality (RODE VIDEO MIC).

Pro natáčení jsem chtěl použít také stadicam nebo FLYCAM HD, k jeho zapůjčení bohužel nedošlo. K natáčení by však byl ideálním prostředkem.

Kamery: SONY-FX1, CANON HV40, CANON EOS 5D Mark II, CANON EOS 60D

Zvuk: RODE video mic, prodlužovací kabely (15 a 10 metrů), kvalitní sluchátka

Stativy: Velbon DV-7000, Velbon DV-6000, Manfroto, Velbon CX-480,

Osvětlení: odrazná deska, reflektory

Další vybavení: širokouhlá předsádka CANON WD-H43 0.7x, série objektivů pro fotoaparáty CANON

Závěr

Nyní je film těsně před dokončením. Zbývají drobné stříhové úpravy.

Zváženy také ještě musí být vstupy studentů. Jejich ukázky a možná podoba je v příloze 5.

Na konci listopadu 2012 bude dílo představeno Tomanu Brodovi a spolu se skladatelkou Eliškou Cílkovou bude zahájena práce na hudebním doprovodu. Přesná podoba hudebního doprovodu bude ještě konzultována. Spolupráce se skladatelkou Eliškou Cílkovou začala již při tvorbě klupu pro webové stránky Vedem a velice si jí vážíme. Předpremiéra by se měla uskutečnit na jaře roku 2013 v některém z pražských kin. V případě pozitivního ohlasu diváků po předpremiéře budu usilovat o premiérovém uvedení na některém z tuzemských festivalů.

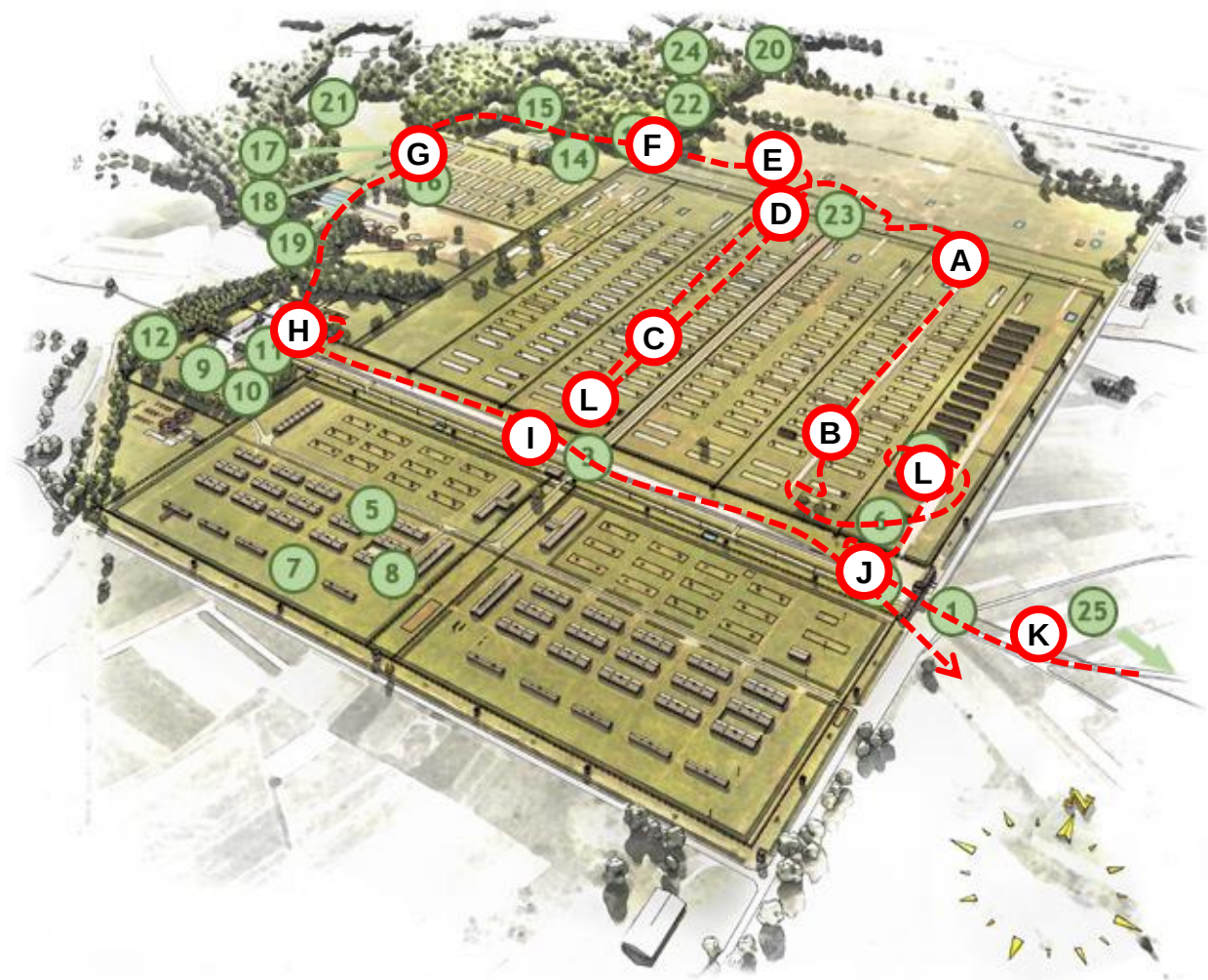
Po uvedení bude film distribuován pouze za výrobní náklady nosičů, tak aby bylo zaručeno jeho co největší rozšíření. Jedním z plánů je také jeho exkluzivní uveřejnění v rámci serveru www.youtube.com/movies. Další konkrétní možnosti distribuce budou ještě zváženy a budou vázány na divácký ohlas.

Natáčení v táboře Birkenau – rodinný tábor

Přílohy

Příloha 1: Plán tábora Osvětim – Birkenau²

A – Příjezd do Birkenau (vjezd do rodinného tábora pro auta)

B – Rodinný tábor

C – Mannerlager

D – Příchod do Mannerlageru

E – Příhoda s příbuznými, zhroucený Runkovský („všemocný kápo“ lodžského ghetta)

F – Brána smrti – cesty s Bednářkem

G – Sprchy

H – Plynové komory, cesty s žebříňákem k plynovým komorám, vzpomínka na transport matek a dětí

I – Příjezdová rampa, vzpomínky na transporty a žebříňák, zakončení, poselství

² Virtual tour — Auschwitz II-Birkenau. In: *Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu* [online]. [cit. 2012-11-03]. Dostupné z: http://en.auschwitz.org/z/index.php?option=com_content&task=view&id=8&Itemid=35

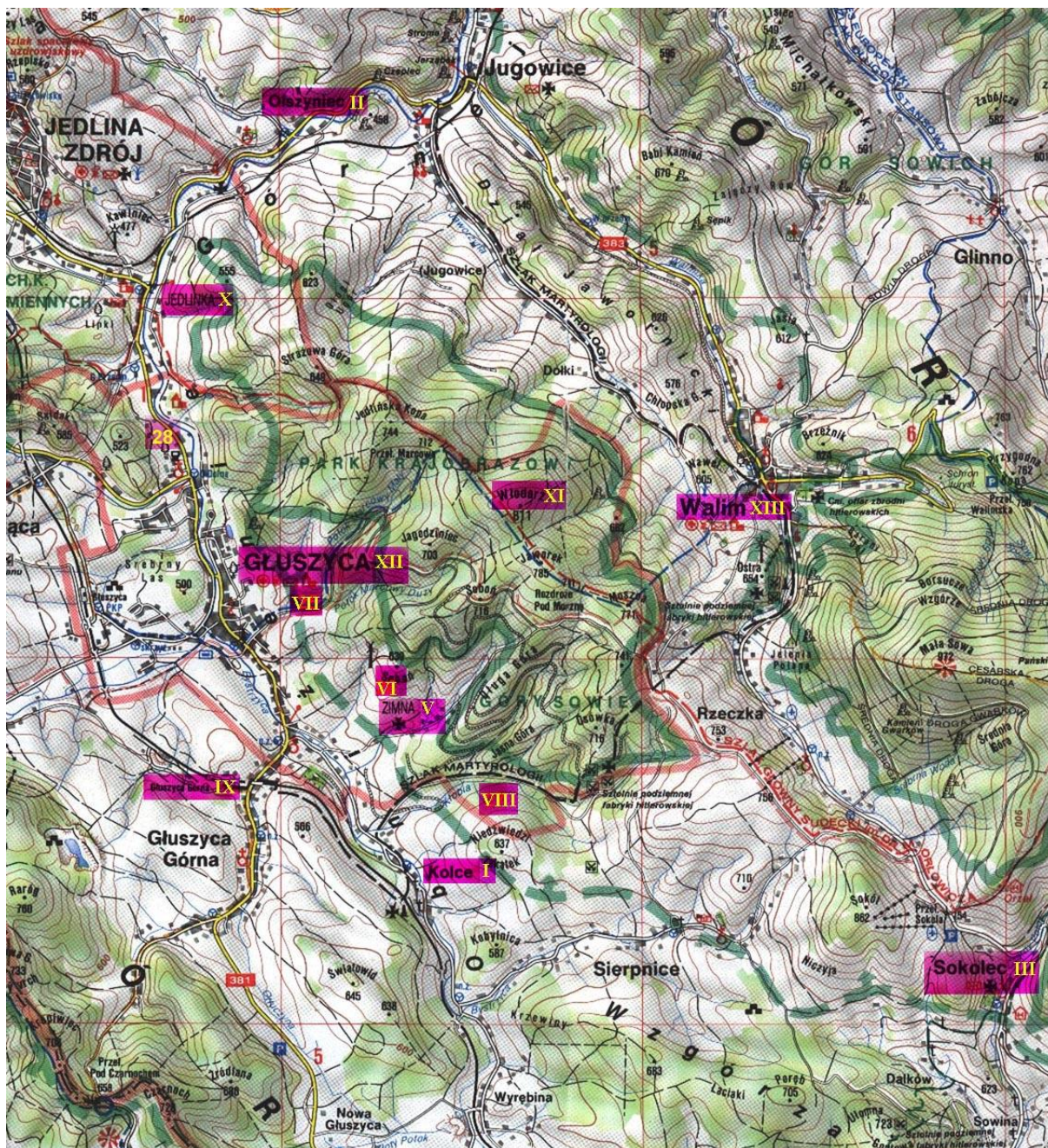

J – Základní orientace v táboře

K – Příjez do Osvětimi a cesta

L – Ukázky kavalců a příšerné poměry

Příloha 2: RIESE – complex of subcamps in the Owl Mountains³

I - DÖRNHAU - Kolce

II - ERLBUSCH - Olszyniec

III - FALKENBERG - Sokolec

³ MUZEUM GROSS ROSEN W ROGOŹNICY. RIESE – complex of subcamps in the Owl Mountains. 2012.

- IV - FÜRSTENSTEIN – Książ, next to Wałbrzych
- V - KALTWASSER – Zimna, next to Głuszyca
- VI - LÄRCHE – slope of the Soboń Mountain
- VII - MÄRZBACHTAL – next to Głuszyca (valley of the March Stream)
- VIII - SÄUFERWASSER – next to Głuszyca (on the hill slope next to the Kłobia Stream)
- IX - SCHOTTERWERK - Głuszyca Górna
- X - TANNHAUSEN - Jedlinka
- XI - WOLFSBERG – Włodarz Mountain
- XII - WÜSTEGIERSDORF - Głuszyca
- XIII - WÜSTEWALTERSDORF – Walim
- XIV - ZENTRALREVIER TANNHAUSEN – Jedlina Zdrój (on the border between Jedlina and Głuszyca)

Příloha 3: Potvrzení pozice tábora Marzbachtal:

Dear Mr. Bičák,

Enclosed, we send you two maps with location of the subcamps in the Riese complex in Owl Mountains, and the key to the map of Riese II. The camp you are interested in, Märzbachtal, was situated East from the present Leśna street in Głuszyca, in a narrow valley of Large March Stream (in German it is Grosser März-Bach because of which the camp got its name), about 200 meters before it connects with Little March Stream. It is very hard to find the remains of this camp (mainly foundations), as one visits this territory.

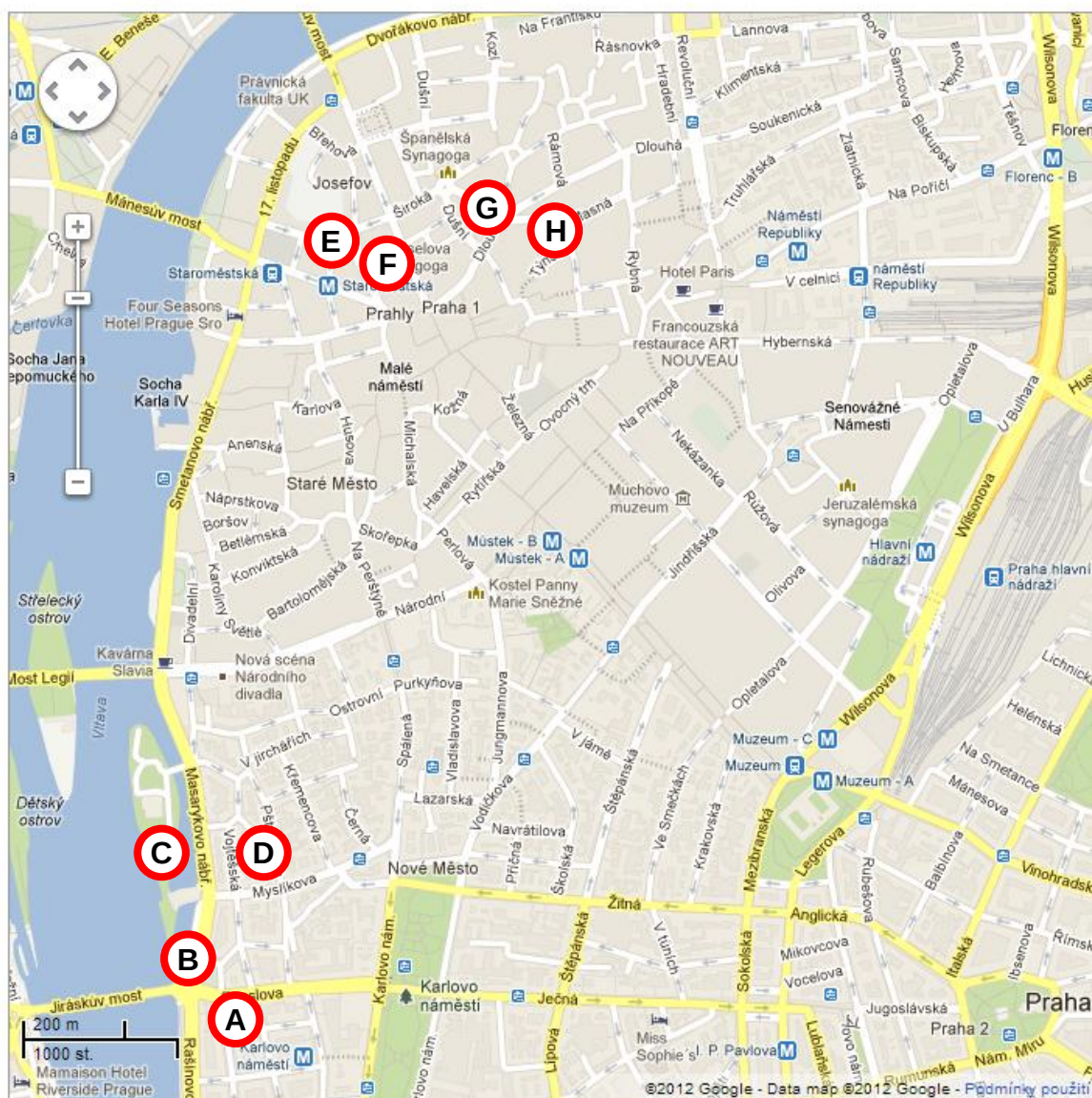
I wish you all the best,

Aleksandra Kobielec

Curator of Gross-Rosen Museum

Příloha 4: Natačení v Praze⁴

A – Začátek vyprávění, rodina

B – První byt, nábřeží a bruslení na Vltavě

C – Fotbal

D – Škola

E – Perzekuce Židů, jediné místo na hraní na hřbitově

F – Židovská škola

G – Oficiální byt po sestěhování (3 rodiny)

H – Ilegální byt – odjezd do transportu, okupace, protizidovské opatření

⁴ www.google.maps.cz

Příloha 5: Možná podoba vstupů studentů

